

เพศภาวะ ปัญญาประดิษฐ์ และการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมในโลกเทคโนโลยี

Gender, Artificial Intelligence, and the Structuring of Social Relations in a Technological World

ฉัตรทริกา นพาทนาพงศ์ และ เขมมภัทร ทฤษฎิกุล

Chattrika Napatanapong and Khemmapat Trisadikoon

บทคัดย่อ

ในโลกปัจจุบันความสัมพันธ์ทางเพศภาวะระหว่างมนุษย์ยังคงดำเนินไปภายใต้โครงสร้างอำนาจที่ไม่เท่าเทียม แม้จะมีการยอมรับความหลากหลายทางเพศเพิ่มขึ้น ทว่า แบบแผนทางวัฒนธรรมและกฎหมายยังคงกำหนดกรอบบทบาททางเพศแบบชายเป็นใหญ่ ในขณะเดียวกันเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เข้ามามีบทบาทในฐานะกลไกร่วมจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม โดยไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงเครื่องมือที่มนุษย์ควบคุม หากแต่มีอำนาจในการคัดกรอง จำแนก และนิยามตัวตนของมนุษย์ โดยเฉพาะในประเด็นอัตลักษณ์ทางเพศ

การเรียนรู้ของ AI ส่วนใหญ่เกิดจากข้อมูลที่มีอคติ ทำให้เพศสภาพถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบไบนารีและมองข้ามความหลากหลายของตัวตนทางเพศต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่การผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียมโดยไม่ได้ตั้งใจ แม้จะมีความพยายามในระดับนโยบายและกฎหมายในการควบคุมและส่งเสริมจริยธรรมของ AI ทั้งในรูปแบบบังคับและสมัครใจ แต่แนวทางเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังมุ่งจัดการผลกระทบมากกว่าจะตั้งคำถามต่ออำนาจที่แฝงอยู่ในเทคโนโลยีเหล่านี้

งานศึกษานี้จึงเสนอการวิเคราะห์ผ่านกรอบ Actor-Network Theory (ANT) เพื่อทำความเข้าใจว่า AI ไม่ได้เป็นเพียงผู้รับคำสั่ง แต่เป็นผู้กระทำที่ร่วมประกอบสร้างความเป็นเพศในโลกสมัยใหม่ และเปิดพื้นที่ให้ตั้งคำถามต่อกฎหมายว่าในยุคของเทคโนโลยีที่ไม่เป็นกลางเช่นนี้ ความยุติธรรมทางเพศจะยังสามารถเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ ผ่านการศึกษารอบการอภิบาลทางด้าน AI ในทางกฎหมายทั้งในปัจจุบันและสิ่งที่ควรจะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้บริบทของสังคมไทยต่อไป

คำสำคัญ

เพศภาวะ, ปัญญาประดิษฐ์, เทคโนโลยีกับอำนาจ, การอภิบาลทางกฎหมาย

Abstract

In the contemporary world, gender relations between human beings continue to unfold within unequal structures of power. While the recognition of gender diversity has gained greater traction, cultural norms and legal frameworks still impose boundaries shaped by hegemonic masculinity. At the same time, artificial intelligence (AI) has come to play a critical role in organizing social relations—not merely as a tool under human control, but as a mechanism with the power to filter, classify, and define human identity, particularly in matters of gender.

AI systems are predominantly trained on biased datasets, resulting in the confinement of gender identity within binary frameworks and the erasure of diverse gender expressions. This process often leads to the inadvertent reproduction of gender inequality. While policy and legal efforts, both regulatory and voluntary, have sought to promote AI ethics, these approaches largely focus on mitigating outcomes rather than interrogating the deeper power structures embedded within the technology itself.

This study adopts the framework of Actor-Network Theory (ANT) to examine the role of AI not merely as a passive instrument, but as an active agent that participates in the construction of gender in the modern world. It opens a space to critically question the law, arguing that in an era where technology is far from neutral, the realization of gender justice remains deeply uncertain. The inquiry is situated within the legal frameworks of AI governance and explores the normative directions they ought to take in the future, particularly within the context of Thai society.

Keywords

Gender, Artificial Intelligence, Technology and power, Legal governance

Australian
National
University

คณะสังคมวิทยา
และมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานประชุมวิชาการระดับชาติ

A national academic conference

ไทยLGBTQIAN+ศึกษา 2025:

ทวน-ทำความเข้าใจ พันธนาการ

Thai LGBTQIAN+ Studies 2025: Legacies and Futures

28-29 สิงหาคม 2568

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

เอกสารประกอบการประชุม